

практики), вивчення учнів і колективу класу, участі у поточній навчально-виховній роботі вчителя і класного керівника. Ця форма практичної підготовки є пропедевтикою до педагогічної практики.

Під час практики студент-практикант повинен:

1. Старанно виконувати завдання педагогічної практики, що передбачені програмою.
2. Виявляти високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт і гуманність.
3. Підпорядковуватись правилам внутрішнього розпорядку навчально-виховного закладу, в якому проходить практику, виконувати розпорядження адміністрації школи та методистів практики. При невиконанні встановлених норм і вимог студент може бути відсторонений від проходження практики.
4. На період практики у кожній групі, що проходить практику у школі (гімназії, ліцеї), один із студентів виконує обов'язки старости. Він веде облік відвідування студентами освітнього закладу, повідомляє їх про завдання і доручення методистів, несе відповідальність за дотримання практикантами дисципліни.
5. Після закінчення педагогічної практики кожен студент протягом 3-х днів завершує підготовку необхідних методичних матеріалів, систематизує їх і разом із звітом подає на відповідну кафедру. Оцінка за практику виставляється на підставі урахування письмових матеріалів, занотованих у щоденнику психолого-педагогічних спостережень, звіту роботи студента-практиканта і усного або письмового заліку.
6. Брати участь у настановчих, проміжних та підсумкових методичних конференціях з питань педагогічної практики.

Висновки... Таким чином, використання студентами психолого-педагогічної теорії, виконання практичних робіт в процесі практики є основою формування і розвитку педагогічних умінь і навичок, допомагає готувати творчого учителя, який свідомо організує свою працю.

Література

1. Выбор методов обучения в средней школе / Под ред. Бабанского Ю.К. – М.:1981.
2. Дидактика средней школы /Под ред.Онищука В.А. – К.: 1987.
3. Коллективная учебно-познавательная деятельность школьников /Под. ред. Первина И.Б. – М.:1985.
4. Коротов В.М. Воспитывающее обучение. – М.: 1980.
5. Лиймец Й. Групповая работа на уроке. – М.:1975.
6. Лозова В.І., Троцко Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Х.:2002.
7. Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок. – К.:1989.
8. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – К.:1970.
9. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. – М.:1982.
10. Яковлев Н.М., Сохор А.М. Методика и техника урока в школе. – М.:1985.

Анотація

У статті розглядається проблема формування та розвитку особистості майбутнього вчителя в процесі педагогічної практики.

Аннотация

В статье рассматривается проблема формирования и развития личности учителя в процессе педагогической практики.

Подано до редакції 27.02.2008.

© 2008

Сідорова І.С.

ЕМОЦІЙНО-МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Завдання національного відродження, гуманізації освіти, орієнтації її на духовні цінності висувають нові вимоги до професійної підготовки вчителів. Естетизація загальної культури особистості створює умови для розкриття особистісних якостей, формування естетичних інтересів і смаків, творчої самореалізації. Естетична культура стає одним з найважливіших факторів соціального розвитку, засобом удосконалення освітянської справи.

Особливої уваги заслуговує перспективне завдання – формування естетичних потреб та досвіду людини (емоцій і почуттів, поглядів, смаків, інтересів, ідеалів), як основи формування естетичного ставлення до навколишньої дійсності.

Розглядаючи формування естетичної культури майбутнього вчителя, слід зазначити, що проблема розвитку естетичної свідомості та здатності естетично сприймати світ залишається актуальною не тільки в галузі естетичного виховання, а й в галузі професійної освіти. Саме вищі навчальні заклади, які готують майбутніх педагогів, повинні ставити перед собою завдання – виховати освіченого фахівця, який творчо мислить та володіє глибокими професійними й загальнокультурними знаннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Важливі аспекти естетичного розвитку особистості відображені в працях таких філософів, як Г.З.Апресян, С.С.Гольдентрихт, М.С.Каган, Н.І.Киященко, В.А.Кудін, О.В.Лармін, М.В.Овсянников та ін.

Є.С.Громов, Б.Ф.Сафонов, В.К.Скатерщиков та інші розглядають естетичну свідомість як основний конструктивний блок особистої естетичної культури. Елементи естетичної свідомості досліджені в працях таких науковців, як Ю.Б.Борев, Л.С.Виготський, Е.В.Ільєнков, Б.Г.Лук'янов, В.М.Муріана, О.Н.Органов, В.А.Разумний, Л.Н.Столович, Б.М.Тєплов, Н.Я.Ястребова та ін.

На основі аналізу наукових праць (Л.В.Гарбузенко, С.І.Гаткова, Л.Дементьєва, О.В.Лармін, М.В.Нечепоренко, Л.Л.Побережна, Я.В.Сопіна, О.А.Сташук, У.Ф.Суна, А.Ф.Файзуллін) ми розглядаємо естетичну культуру особистості як складне структурне утворення, що включає в себе інформаційно-когнітивний, емоційно-мотиваційний та творчо-діяльнісний компоненти.

Формулювання цілей статті... Метою статті є обґрунтування виділеного нами емоційно-мотиваційного компонента естетичної культури студентів педагогічних університетів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Важливим компонентом естетичної культури, на нашу думку, є емоційно-мотиваційний. Показниками цього компонента є потреба у спілкуванні з мистецтвом та прекрасним; емоційно-почуттєве ставлення особистості до художніх і естетичних цінностей; розвинена естетична свідомість (естетичні сприйняття, смаки, інтереси, погляди, ідеали, оцінки тощо). Розглянемо кожен з цих показників.

Як зазначає І.Є.Зайцева, основою для студентів, які включені в соціальну навчально-підготовчу діяльність, "є пізнавальна потреба, в якій відбивається найважливіший зміст студентської життєдіяльності. Пізнавальна потреба є стрижнем, домінантою системи потреб студентів, а всі інші потреби тісно пов'язані з нею" [6, с.62]. Формою прояву пізнавальної потреби є інтерес. У педагогічному словнику зазначено, що, забезпечуючи спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності, інтерес "сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності. Задоволення інтересу не призводить до його згасання, а викликає нові інтереси, які відповідають більш високому рівню пізнавальної діяльності. Інтерес у динаміці свого розвитку може перетворюватися в нахил як прояв потреби в здійсненні діяльності, яка викликає інтерес" [2, с.147].

Формуючись у результаті свідомої й активної взаємодії особистості з навколишнім соціальним середовищем, естетична культура у свою чергу здійснює великий вплив на особистість. Вона стає одним з істотних стимулів людської поведінки і знаходить своє відображення в естетичних потребах особистості. Ми розглядаємо естетичні потреби як зацікавленість студентів в естетичних цінностях, як вихідний момент освоєння та створення естетичного в різноманітних формах діяльності і передусім у художній діяльності та в мистецтві. "Вміння відчувати й розуміти красу світу одночасно єї стійкою потребою шукати її, повертатися до неї, створювати її" [4, с.10]. Слід зазначити, що естетичні почуття належать до духовної сфери і будуються на безкорисливому ставленні суб'єкта до естетичного об'єкта.

Для творчого сприйняття світу й перетворення його за законами краси естетичні потреби є імпульсом діяльності студентів та сприяють їх самотворчому розвитку й самовдосконаленню. Естетичні потреби виявляються в прагненні отримувати естетичну інформацію, у багатократному сприйнятті того, що надає естетичну насолоду, в нетерпимості до потворного і намаганні до його усунення. Тому естетичні потреби можуть розглядатись як рушій естетичної свідомості, як фактор, який спонукає людину до естетичного освоєння дійсності. Це означає, що естетичні потреби є фундаментом, на якому будується естетична культура особистості, і являє собою першочерговий елемент в структурі естетичної свідомості.

Розглянемо другий показник – емоційно-почуттєве ставлення особистості до художніх і естетичних цінностей.

Почуття формуються й розвиваються на основі емоцій. Емоція оцінює дійсність і доводить свою оцінку до організму мовою переживань. Також емоції є одним із головних механізмів внутрішньої регуляції психічної діяльності й поведінки, спрямованих на задоволення актуальних потреб. Естетичне почуття є одним з найскладніших видів духовного переживання, найблагороднішим із почуттів людини. Слід, проте, зазначити, що воно не є вродженим. М.С.Каган пише, що естетичне почуття виникає на пізніх етапах становлення особистості, "на певному етапі історичного розвитку, коли світ речей, який оточує людину, значно розширився і збагатився, ... з'явилась необхідність безпосередньої, миттєвої і разом з тим змістовно обґрунтованої орієнтації в світі" [4, с.6].

Разом з тим, емоції та почуття, впливаючи на увагу та запам'ятовування, фантазію та уяву, різноманітні характеристики мовлення, у процесі пізнання виконують функцію регуляції процесу формування людського досвіду в різних сферах, зокрема, естетичній, інтелектуальній, практичній на рівні підсвідомості та усвідомленого творчого буття людини [7, с.10].

У розвитку естетичних почуттів можна виділити кілька основних моментів. Спочатку попередні емоції виводять свідомість людини за межі буденності й включають її в естетичне відношення. На цій основі формується

стійке, позитивне забарвлене почуття радості, духовного комфорту. Кульмінації естетичні почуття досягають в катарсисі. Л.С.Виготський писав, що єднання почуттів та фантазії, викликає в нас “протилежно спрямовані афекти, затримує тільки завдяки початку антитези моторне вираження емоцій і, зіштовхуючи протилежні імпульси, знищує афекти змісту, афекти форми, що призводить до вибуху, до розряду нервової енергії”.

У цьому перетворенні афектів, у їх самозгоранні, у вибуховій реакції, що призводить до розряду тих емоцій, які тут виникли, і полягає катарсис естетичної реакції” або очищення психіки від патогенних емоцій [1, с.270-271].

Головним засобом естетичних почуттів є мистецтво. Саме художньо-мистецькі надбання розвивають здібність чуттєво сприймати світ, тобто у формах культурно розвиненого споглядання. Могутній естетичний потенціал у цьому сенсі має праця (творчість). Багато естетичних вражень дає спілкування з природою. У даному процесі формується культура почуттів. Отже, естетичні почуття – це емоційна реакція людини на виражальні форми природної та соціальної реальності, як на естетичні об’єкти, це переживання і здатність людини отримувати естетичні враження, задоволення й насолоду.

Проаналізуємо сутність та елементи естетичної свідомості, що слугують наступним показником емоційно-мотиваційного компонента естетичної культури.

Естетична свідомість – продукт значного історичного розвитку суспільства, вона існує як форма суспільної свідомості, що відтворює рівень естетичного освоєння світу. Існує вона також і як особиста, індивідуальна характеристика окремої людини. Є.С.Громов, Б.Ф.Сафонов, В.К.Скатерщиков зазначають, що характерна особливість естетичної свідомості проявляється в її емоційності. Підкреслимо, що естетична свідомість формується тільки на основі практики в її різноманітних формах. Чим багатша естетична практика суспільства або особистості, тим багатогранніша естетична свідомість.

У сучасній науці естетична свідомість визначається як форма суспільної свідомості, яка відображає “все багатство естетичного ставлення людини до світу й відображає її активність, дієве прагнення до гармонізації, досконалості, краси, до ідеалу прекрасного” [5, с.30].

Як форму духовного життя, естетичну свідомість теоретично поділяють на два рівні функціонування: 1) повсякденний, побутовий рівень, що базується на узагальненні емпіричного досвіду. Ці естетичні переживання мінливі й суперечливі; 2) теоретичний рівень, що базується на загальних філософських уявленнях, про світ, людину та її місце у світі [3, с.86].

М.С.Каган в естетичній свідомості виділяє повсякденну і спеціалізовану свідомість. Перша подана у вигляді естетичних смаків, інтересів, ідеалів кожної людини, якими вона керується у своєму повсякденному житті й діяльності. Друга – у розроблених естетичних теоріях, вченнях. Ці дві сфери взаємодіють з третьою, яка є сукупністю закладів, що забезпечує створення, зберігання й розповсюдження художніх цінностей, а також спрямована на художнє і естетичне виховання [4, с.16].

Найістотнішим елементом естетичної свідомості є естетичне сприйняття. Естетичні сприйняття виявляються у спостережливості, вмінні помітити найголовніше, що відображає зовнішню і внутрішню красу предмета, явища, процесу, відчувати радість від побаченого, відкритого. Від того, наскільки розвинена здатність людини до естетичного сприйняття, залежить сила естетичного впливу на неї дійсності й мистецтва.

Н.Н.Волков, О.Н.Органов, П.М.Якобсон та інші дослідники характерною особливістю естетичного сприйняття вважають цілісність і безпосередність. Ця безпосередність виявляється в тому, що суб’єкт сам знаходить предмет свого сприйняття, відкриває для себе його естетичну цінність і отримує насолоду не тільки від предмета сприйняття, але й від самого процесу.

Оскільки естетичне сприйняття направлене на конкретну форму предметів і явищ, то головним його інструментом є людська чуйність. М.С.Каган зазначає, що “у процесі естетичного сприйняття має місце не чисто фізіологічний контакт людини зі світом, а осягнення упорядкування, організованості, гармонійності, які власне й утворюють форму як зовнішній знак внутрішньої сутності” [4, с.6]. Підкреслимо, що процес естетичного сприйняття відбувається у глибині свідомості і тому тяжко фіксується при спостереженні.

“У реальній життєдіяльності, – пише М.С.Каган, – естетичні потреби людини розгортаються у складну систему естетичних “переваг”: улюблених кольорів і комбінацій, бажаних форм спілкування й поведінки, улюблених митців і художніх творів. Це різноманіття естетичних переваг і критеріїв оцінки у своїй єдності складає естетичний смак людини” [4, с.1].

Естетичний смак не є природженою властивістю людини, і його не можна зводити до психофізіологічних реакцій. Він “означає соціальну спроможність людини, яка формується як результат виховання та навчання” [3, с.90]. Сутність естетичного смаку полягає в поєднанні чуттєвого й раціонального, емоційного й інтелектуального (Н.І.Кіященко, Н.Л.Лейзеров, В.А.Разумний, В.К.Скатерщиков та ін.). З одного боку, естетичний смак є здатністю оцінити естетичні переваги предметів навколишньої дійсності, з іншого – виражає хвилювання, реалізуючи цим індивідуальну неповторність особистості. Тому естетичний смак – не тільки оцінка, а й привласнення або заперечення певних естетичних цінностей. Це визначає напрям естетичного саморозвитку особистості.

Смак дозволяє судити про раніше незнайомі предмети, явища дійсності, твори мистецтва, довіряючи своїм

враженням про них. В.А.Разумний, В.К.Скатерщиков та інші виділяють якісну й кількісну характеристики смаку. Якість естетичного смаку залежить від того, якою мірою виражена в ньому суб'єктивна оцінка відповідає об'єктивній естетичній цінності. Хороший естетичний смак припускає здатність отримувати насолоду від дійсно прекрасного й відхиляти потворне. Кількісною характеристикою смаку є ступінь його розвиненості й широти. Розвиненість естетичного смаку визначається глибиною осягнення естетичних цінностей. Діапазон смаку залежить від того, наскільки об'ємною є галузь естетичних цінностей, яка доступна смаковій оцінці.

Естетичний смак не залишається незмінним. "Суспільні відносини та особливості світу людини впливають на розвиток або деградацію особистісного естетичного смаку. Про це свідчать зміни переваг щодо добору або характеру творів мистецтва тощо" [3, с.91]. На основі естетичного смаку розвивається художній смак, який в свою чергу формується через спілкування з мистецтвом. Це означає, що виховання засобами мистецтва сприяє розвитку художнього смаку.

Отже, естетичні смаки постають як емоційно-оцінне ставлення людини до прекрасного, мають вибірковий, суб'єктивний характер. Стандартних смаків не існує, вони пов'язані з індивідуальним баченням і сприйняттям.

Вищим об'єктивним критерієм оцінки всього того, з чим людина стикається в довколишньому світі, що потрапляє в сферу її інтересів слугує ідеал. У своїй діяльності ми співвідносимо реальне з ідеалом: а якою ж мірою реальне відповідає ідеалові? Естетичне якраз і поєднує цю діалектику реального і ідеального, бо тільки у відношенні до ідеалу дійсність набуває для людини естетичної цінності.

Основою формування естетичного ідеалу є цілісний комплекс взаємопов'язаних і взаємозалежних якостей особистості. Необхідність в ідеалі як особливій формі регулювання людської діяльності пов'язана з наявністю в природі, людини, що розуміється як "відкритість світу". Такий момент в класичній філософії розглядається як момент розвитку духу. Це виражається в орієнтації людини на взірць належного, на цінність. Таким чином відбувається постійний вихід людини за власні межі, здійснюється процес самовдосконалення.

Естетичний ідеал розглядається як цілісний, конкретно-почуттєвий образ втілення уявлень людей про гармонію і досконалість у дійсності і в культурі. Естетичний ідеал складається в певних історичних умовах на основі суспільної практики і змінюється разом з розвитком суспільства. Його основою у поєднанні мрії і реальності, мети і засобів, є саме життя, взяте в його поступальному розвитку. Отже, естетичний ідеал є вищим об'єктивним критерієм оцінки, виступає як норма, зразок та як необхідне. Естетичний ідеал виконує мобілізуючу функцію почуттів та волі, вказуючи напрям діяльності.

Всі елементи естетичної свідомості "зводяться" до однієї здібності – здійснювати естетичну оцінку. Естетична оцінка являє собою акт оцінювання, конкретно-чуттєвого сприйняття естетичного об'єкта, емоційного реагування на нього, включаючи й естетичні судження. З гносеологічного погляду, в єдиному процесі формування естетичної оцінки, який проходить у взаємозумовленості емоційного й раціонального компонентів, можна виділити два етапи: емоційну особистісну реакцію на естетичний об'єкт, тобто її цілісне сприйняття і саме естетичне судження як результат оціночного ставлення, оцінку у повному розумінні слова. Цілісна естетична оцінка має свої специфічні особливості. Емоційність естетичного сприйняття зумовлена безпосередністю чуттєвого контакту з об'єктом оцінки. Таке відношення передбачає активність емоційно-чуттєвих сторін людської свідомості і являє собою інтуїтивно-необхідний аспект процесу естетичного оцінювання [8, с.130].

Разом з тим, зазначена естетична оцінка саме внаслідок своєї емоційності, імпульсивності не володіє тою ступеня самостійності, яка б виходила із власних естетичних критеріїв. На думку О.Г.Карпової, важливого значення набуває усвідомлення вищезгаданої оцінки і вираження естетичного почуття у вигляді естетичного судження. Слід зазначити, що така оцінка спирається на багаж естетико-теоретичних знань, на певні логічні принципи. Тому проблема поєднання гармонійного поєднання двох етапів формування естетичної оцінки набуває важливості у процесі естетичного розвитку [8, с.131].

Отже, провідна функція естетичної свідомості міститься в розкритті світу реально існуючої краси: естетичній сутності мистецтва, суспільного життя, діяльності, ідеалах природи; це означає, що ми формуємо загальну культурологічну компетенцію студентів. Естетичні почуття, потреби та ідеали стимулюють суспільно корисну діяльність, зміцнюють переконання, пробуджують до боротьби з тим, що заважає їх втіленню в життя. У цьому головна виховна функція мистецтва.

Висновки... Оскільки студенти педагогічних університетів готуються до формування естетичної культури у дітей, цілісного сприймання навколишнього світу, то значна роль відводиться вчительській емпатії, здатності вплинути на особистість дитини. Формування цієї якості у майбутніх учителів великою мірою залежить від уміння викладача надати емоційно естетичного забарвлення своїй справі. Виникає потреба у спілкуванні з мистецтвом та прекрасним, усвідомлення значимості художніх та естетичних цінностей (емоційно-почуттєве ставлення до художніх та естетичних цінностей), потреба розвивати естетичну свідомість.

Таким чином, виділені нами показники емоційно-мотиваційного компонента естетичної культури дозволяють діагностувати їх сформованість у студентів педагогічних університетів. Подальші дослідження варто спрямувати на пошук ефективних методик діагностики та розвитку кожного з компонентів естетичної культури студентів.

Література

1. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций.– М.:Изд-во АПН, 1960. – 500 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.– 376 с.
3. Естетика: Навч. посіб. /М.П.Колесніков, О.В.Колеснікова, В.О.Лозовой та ін.; За ред. В.О.Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 208 с.
4. Эстетическая культура советского человека / Под редакцией проф. М.С.Кагана. – Ленинград. ун-т, 1976. – 168 с.
5. Эстетическое сознание и процесс его формирования: Монография / Ин-т философии АН СССР. – М.: Искусство, 1981. – 255 с.
6. Зайцева І.Є Розвиток естетичної культури майбутніх учителів засобами театрального мистецтва: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ін-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2001. – С. 217.
7. Зязюн І.А. Емоційно-почуттєве в освітніх технологіях і педагогічній творчості // Єдність раціонального та емоційно-почуттєвого в освітньо-виховних системах: Наук.-метод. зб. – Харків: ХДПУ, 1996. – С. 9-12.
8. Карпова Е.Г. Целосный процесс формирования мазыкально-эстетической культуры студентов педагогических вузов: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. – К., 1998. – 232 с.

Анотація

У статті розглядається проблема естетичного розвитку майбутнього вчителя та обґрунтовується виділений нами емоційно-мотиваційний компонент естетичної культури студентів педагогічних університетів.

Аннотация

В статье рассматривается проблема эстетического развития будущего учителя и обосновывается выделенный нами эмоционально-мотивационный компонент эстетической культуры студентов педагогических университетов.

Подано до редакції 26.02.2008.

© 2008

Татко І.Б.

РОЛЬ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В контексті реалізації Програми розвитку туризму в м. Києві до 2010 року, яка сприятиме створенню потужної туристичної галузі, зростанню міжнародного авторитету Києва, як туристичної столиці України, і, безумовно, зростанню міжнародного авторитету всієї України, як туристичної держави, необхідно розглядати питання підготовки кадрів для сфери туризму, як один з вирішальних чинників.

Очікується, що зростання темпів розвитку туризму приведе до збільшення у 2010 р. прийому іноземних туристів в 6 разів, а чисельність вітчизняних туристів та екскурсантів має зрости втричі, що призведе до збільшення робочих місць в галузі туризму і гостинності та потреби в кваліфікованих фахівцях, а також зростання життєвого рівня населення та економіки в цілому.

Вдала організація та проведення Євро-2012 сприятиме покращенню іміджу України та її входженню до Європейської спільноти. Процес підготовки до Євро-2012 змушує нас зосередити особливу увагу на підготовці фахівців для сфер громадського харчування, ресторанного сервісу, туризму, готельного сервісу.

В сучасному світі проблема взаєморозуміння між народами стає все гострішою. Тому надзвичайно важливо, щоб не виникали труднощі через зіткнення різних культур, зумовлені різним історичним, політичним та культурним розвитком. Сьогодні становлення та розвиток міжнародних, міжкультурних контактів та зв'язків є однією з найгостріших соціальних проблем в усіх сферах суспільного життя світової спільноти.

Проблеми міжкультурної комунікації напевне найбільш чітко проявляються в туризмі, який має найширшу сферу контактів представників різних культур зі своїми особливостями світосприйняття, мислення, поведінки, звичаями та традиціями. Відомо, що велика кількість міжнаціональних конфліктів виникає саме через незнання, нерозуміння, неприйняття, неповагу до культури інших народів. Наприклад, відомі випадки, коли туристи – представники різних культур, відмовлялися сідати поруч в літаку, екскурсійному автобусі або в ресторані, навіть зупинятися в сусідніх номерах готелю. Трапляються прояви неприязного ставлення до туристів з боку представників країни, до якої приїхав турист. Такі явища, як теракти в літаках, поїздах, екскурсійних автобусах, ресторанах, готелях, нічних клубах теж є проблемою, яку можна включити до числа проблем міжкультурної комунікації в туризмі. Першими, кому доведеться вирішувати ці проблеми, звичайно будуть фахівці туризму.

Міжнародний туризм завжди слугував і повинен й надалі слугувати цілям єднання, порозуміння та миру. Відповідно, як на міжнародному, так і на національному рівні, необхідно докладати зусиль по налагодженню міжкультурної комунікації в туризмі. Підготовка фахівців сфери туризму має забезпечити знання, вміння та навички, які сприятимуть ефективному міжкультурному спілкуванню.

Все вище зазначене обґрунтовує актуальність проблеми підготовки висококваліфікованих кадрів для сфери туризму, де особливе місце належить вивченню іноземних мов. Об'єктивно існуюча в сучасних умовах потреба у